

Ord fra - Skifteprotokoller

Om ord i skifteprotokoller

Skifteprotokollerne kan fortælle meget om, hvordan bestemte personer og befolkningsgrupper boede før i tiden. I registrerings- og skifteprotokollerne kan alle en persons ejendele være skrevet op. Især frem til midten af 1800-tallet er mange skifter utroligt detaljerede. Alt kan være med: lige fra køer, heste og jernbilæggerovne til strømper og sække med gamle klude.

Museer kan give indtryk af miljøer

Registreringen følger næsten altid et vist mønster, og de genstande, man finder i de enkelte rum, hænger som regel sammen med rummets funktion. Når man skal læse en registrering kan det hjælpe at kende lidt til indretning, møbeltyper og materialer på den tid og i det samfundslag, man beskæftiger sig med. Bøger og andet materiale fra fx Den Gamle By og Frilandsmuseet kan være til stor hjælp for den, der skal danne sig et indtryk af stuer, redskaber hhv. borger- og bondesamfund.

Detaljer og materialer

Registreringen af genstande omfatter tit omtale af materialer, farver og mønstre. I fx et bondehjem kan sengens mange dyner - der kunne ses som en form for statussymbol - være beskrevet meget nøje. Der er ikke blot et bestemt antal dyner, puder og lagner.

Der redegøres også for, om sagerne er fremstillet i fx hvergarn, linned eller olmerdug, og om de er "brunstribede", "rødstribede", m.m. På samme får man også at vide, hvilket metal kombinerede pryde- og nyttegenstande som fx strygejern, kedler o.lign. er udført i. Er det kobber eller messing? Er lyses-tager og lysesak i malm? Alle disse oplysninger havde naturligvis en betydning, når boets værdi skulle fastsættes, og derfor var denne type af detaljer vigtige i datiden. Det gælder også de afdødes "gangklæder", dvs. deres personlige tøj. Det repræsenterede også en værdi, der kunne deles og arves.

Arbejdsredskaber

De fleste skifter indeholder også en lang række forskellige former for arbejdsredskaber, som var nødvendige i det daglige. For gårdmanden opregnes ting som plov, mejered, vogne og lignende. Og i huggehuset findes ofte en lang række former for værktøj, som skulle bruges til daglige reparationer m.m. Dyrene nævnes naturligvis også - er der køer og heste angives alderen næsten altid, ligesom der hyppigt er oplysning om deres farve og aftegninger, fx. "sorthjelmet", "brunstjernet" o.lign.. Også hos husmanden og håndværkeren er der værktøj og dyr - men måske knapt så mange.

På læsesalen finder du Ordbog over det Danske Sprog, og her vil du kunne slå mange af de mest uvante eller "mærkelige" ord op.

Møbler i stuer og i kamre

	bench
	Bord = somregel langbord
	Egebord
	Egedragkiste
	Fyrrebord
	fyre Hengeskab
	Fyrrekiste
	Himel Seng = himmelseng
	Jernbilæggerkakkellov
	Jern-Kakkellov
	Klæde Kiste
	Klæde skab
	lehnestool = lænestol
	Madskab
	Sengsted
	Slagbenk
	Stander Seng
	Stole
	Stueuhr

	Taberet = taburet
	Vindovn
	Vraaskab = "hjørneskab"
	Vugge

Småting:

	Bog hylde
	Blick Lygte = bliklygte
	Egeskrin = skrin til personlige småting
	Egeskrin = skrin til personlige småting
	Glas Løgte = glaslygte
	Haspe = "Garnvinde"
	Kaaber Kiedel = kobberkedel
	Karter (som regel opgivet i par)
	Leerfad = lerfad
	Lyse Sax = lysesaks
	Mangel fiæl og stok = manglebrædt m. stok
	Messing becken
	Messing Kiedel = messingkedel
	Morter

	Pyramide = "amagerhylde"
	Rok
	Skeer
	skielderier
	Stager = lysestager
	Stettins- Tallerken = en art fajance
	Steen Kruuse med Laag = lågkruus
	Speil
	Strygejern
	Theepotte = tepotte
	Tinkruus
	Tintallerkner
	ØI Kande

Tips:

Som regel følger registreringen et mønster. Fra stue, til karle- eller pigekammer, køkken, bryggers og loft. I huggehus og stald slutter registreringen som regel.

De genstande man finder i de enkelte rum hænger som regel sammen med rummets funktion. Man vil ikke finde fx "et Sængestæd med Omhæng" i stalden eller en "Plov med Behør" i øverstestuen.

Mindre genstande kan derimod godt optræde på sære steder.

Forskelligt fra køkken og bryggers

	Aag = g
	Baller med jernbånd = baljer
	Bryggekar
	Bryggerkiedel
	Degnnetrug = til bagning
	Driftetrug = trug til rensning af korn
	Dørslag
	Eege kar
	Fierding = rummer 1/4 tønde
	Fleske-Olle = "sulekar"
	Haand-qvern = håndkværn
	Hakkebret
	Ildtang
	Jerngryde
	Jern Pande = "stegepande"
	Karstoel = karstol "taburet" til baljer
	Kjedelskrog = kedelkrog
	Kierne = kærne
	Kniv
	Malkekander
	otting = rummer 1/8 tønde
	Peber Qvern

	Rist = til stegning pååbent ildsted
	Rivejern = rivejern
	Saltkar
	Saltkar
	Siebøtte
	Sigte
	Skieppe = skæppe
	Sold
	Spand
	Standtønder = opretstående tønder
	Strippe
	Trefoder = trefod
	Træbiser = bismervægt af træ
	Vandspand
	Øflasker
	Ølle Tragt
	reballie = træbalje

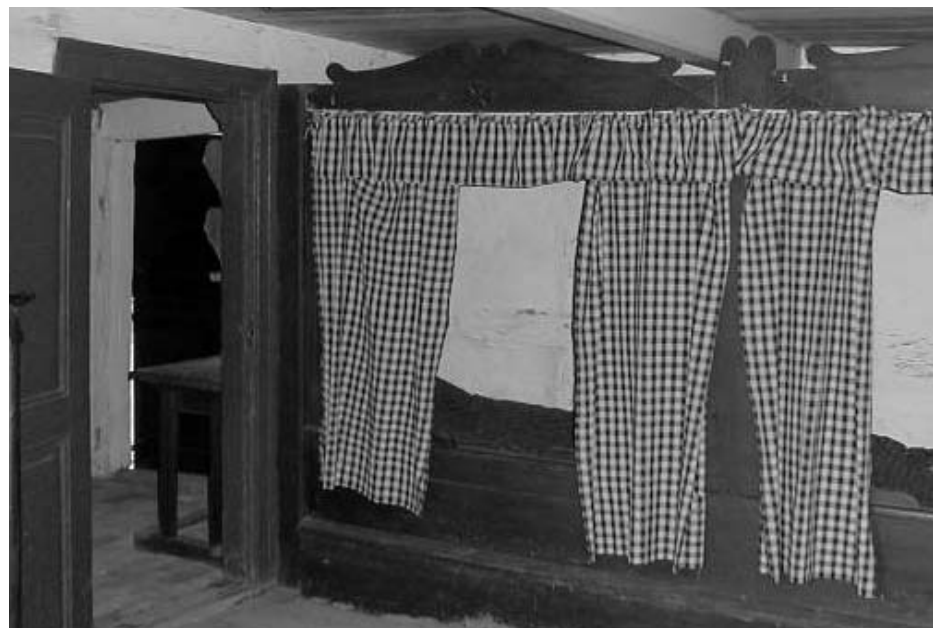
Tøj & tekstil :

	Beenklæder = benklæder
	Blaadigtens = blådigtens , "blåmønstreret"

	Blaargarns
	Blaastribet
	Buxer = bukser
	Bulle = bul, ærmeløs kvinde"trøje"
	drejels = drejels
	Dug
	Dyne
	filtes = lavet af filt
	Forklæde
	graastribet
	gulstribet
	grønstribet
	Halstørklæde
	Hampe = laver af hamp
	Hat
	Hoved Dyne
	Hoved Pude
	Hoser
	Hue
	Hvergarns = lavet af hvergarn
	hvid
	hørlærritz = af hørlærred

Haandklæde
 Kaabe = kåbe (kvindeovertøj)
 Kaars Kl der = kørskl der (til kvindehue)
 Kappe = kvindeligt hovedtøj
 Kartuns = kattuns
 Kiol = "jakke" til mænd
 Knapper
 Kniplinger
 Krave
 Lagen (ses ofte i par)
 Liin = lin til kvindehovedtøj
 Lommeuhr
 Messing
 Nattrøje
 Olmerdugs
 Overdyne
 prikker
 rødtribet
 Serker = særke, "underkjoler"
 Slette = enkle, uden pynt
 Skind
 Skindbuxer = skindbukser
 Skindpuude = skindpuude
 Skjorte = skjorte
 Skjørt = skjørt, "nederdel"
 Skoe = sko
 Spænder
 stribet

Strømber = strømper
 Støvler = støvler
 Sølv = sølv
 Taftes = taftes, af taft
 Træskoe
 Trøje
 Tærnet = tærnet
 Tørklæde
 underdyne
 Vaar = dynevår, pudevår
 Vadmels
 Vanter
 Vest
 ulmerdugs = af olmerdug
 Ærmer = som regel løse pynteærmer

Var der grønternede eller blåternede "gardiner" på omhængssengen? Hvilke materialer var dynerne lavet i? Ofte giver skifteprotokoller et godt indtryk af landbosamfundets tekstiler. Både personlig beklædning og "boligtekstiler" hørte til værdierne, når et dødsbo skulle registreres.

Fra huggehuset og i stalden

Baand Knif
Baand Knif = båndkniv, "snittekniv"

Beslagen Vogn
Beslagen Vogn

Buløxe
Buløxe = buløkse, "skovøkse"

Gravespade
Gravespade

Greeb
Greeb = greb

Haandøxe
Haandøxe = håndøkse

Halskobbel
Halskobbel

Hammel
Hammel

Harve
Harve

Hauger
Hauger = løse sider t. arbejdsvogn

Huge blok
Huge blok = huggeblok

Høelee
Høelee = høle

Jern Vægge
Jern Vægge = jern "kile"

Korn Harpe
Korn Harpe (til kornrensning)

Læderseler
Læderseler

Meye Jern
Meye Jern = mejejern, "kornle"

Naur
Naur = naver, stort bor

Plov med Behør
Plov med Behør = plov m. tilbehør

Skiære Bænk og Kniv
Skiære Bænk og Kniv = skærebænk

Skiære Kiiste
Skiære Kiiste (til foderhakning)

Slibe Steen
Slibe Steen = slibesten

Spade
Spade

Stie
Stie = stige

Tengsel
Tengsel = lille økse

Tel Øxe
Tel Øxe = tælleøkse (til udhuling)

Tromle
Tromle

Tækkelad
Tækkelad

Tørvespade
Tørvespade

Vogn
Vogn

Øxe
Øxe = økse

Dyrene :

Bæster
Bæster = bæster (heste)

faar
faar = får

følle
følle = føl

Gæs
Gæs = gæs

Gies med Grøde
Gies med Grøde = "gæs med unger"

Grise
Grise

Hest
Hest (ofte = hingst)

Hestføl
Hestføl

Hestplag
Hestplag = plag

Hingst
Hingst

Hoppe
Hoppe

Kalfve
Kalfve = kalve

Koe
Koe = ko

Lamb
Lamb = lam

Spæde Kalve
Spæde Kalve

Stud Kalv
Stud Kalv

Studlinger
Studlinger = studekalve

Sviin
Sviin = svin

Qvie
Qvie = kvie

qvie Kalfve
qvie Kalfve = kviekalve

Qvæg
Qvæg = kvæg

Ungsvin
Ungsvin = ungsvin

Væder
Væder

Med hjælp fra skifteprotokollerne kan man tit få et godt indtryk af besætningen på en bestemt gård, eller danne sig et overblik over husdyrholdet på en egn.

Landsarkivet for Sjælland,
Lolland-Falster & Bornholm
Jagtvej 10
2200 København N
Telefon: 35 24 82 00
Telefax: 35 24 82 01
E-mail: mailbox@lak.sa.dk
Hjemmeside: www.sa.dk/lak

csbj/2003